

Gut Sábész

KIADJA: CHABAD-LUBAVICS ZSIDÓ NEVELÉSI ÉS OKTATÁSI EGYESÜLET

Gyertyagyújtás Budapesten: 19:44 • "ט מנחם אב תשע"ז • 2017. 8. 11. • פרשת עקב • Szombat kimenetele: 20:53

Újabb lubavicsi küldöttek költöznek Budapestre

Oberlander Báruch rabbi és felesége, Batsheva rebbecen a lubavicsi Rebbe, Menáchem Mendel Schneerson rabbi kérésére és javaslatára költöztek 1989 augusztusában, nem sokkal a házasságkötésük után Budapestre, ahol útjára indították a magyarországi Chábád mozgalmat. Hosszú ideig ők ketten voltak az egyedüli lubavicsi küldöttek Magyarországon.

A mára a világ szinte minden pontján működő mozgalom alapjait a hatodik lubavicsi rebbe, Jozsef Jichák Schneerson rabbi vetette meg. Tőle veje, Menáchem Mendel Schneerson rabbi, a Rebbe vette át a stafétát: ő volt az, aki megálmodta és létrehozta a világ legnagyobb haszid hálózatát, ami oktatási, vallási és közösségi szolgáltatásokat nyújt minden egyes hozzánk forduló zsidónak.

A magyarországi mozgalom az elmúlt 28 évben sokszorosá-

ra nőtt. Mára három városban működnek küldötteik: összesen 14 lubavicsi *shlich* család él és dolgozik hazánkban. Tanítanak, közösséget vezetnek, programokat szerveznek vagy éppen a vallásos élet (kóser ételkészítés, mikve, bét din, stb.) infrastruktúráját teremtik meg. Budapestén hat helyszínen, Óbudán, az Újlipótvárosban, a Józsefvárosban, a Belső-Erzsébetvárosban és a Belvárosban működnek lubavicsi rabbik. Intézményeikben idén szeptembertől bölcsődétől az érettségig biztosítanak színvonalas zsidó oktatást, emellett különböző szintű felnőttképzéseket, hittanoktatást és iskolán kívüli programokat is kínálnak. A főváros mellett Miskolcon és Debrecenben is találunk Chábád-központot.

Múlt héten új családdal bővült a közösség. A floridai Stell Ájzik rabbi és felesége, Chaya

Mushka Izraelből költöztek Budapestre kisfiukkal, Menáchem Mendellel. Nem jöttek teljesen idegen helyre, hiszen Mushky nagynénje, Köves Dvora rebbecen szintén Magyarországon él házasságkötése óta. A Stell házaspár már elkezdett magyarul is tanulni, hogy mihamarabb aktív részeseivé válhassanak a közösségnek.

Ájzik rabbi fő feladata elsősorban az Óbudai zsinagóghoz kötődik, itt fog segíteni Köves Slomó rabbinak az egyre gyarapodó közösséggel kapcsolatos feladatok ellátásában. Felesége, a kanadai származású Mushky rebbecen tanári feladatokat fog ellátni: a szintén Óbudán nyíló, angol-magyar kéttannyelvű Maimonidész Gimnáziumban tanít majd angol nyelvet és judaisztikát.

Ezúton kívánunk sok sikert a Stell házaspárnak új otthonukban és munkájukban!

Mázl tov!

Gratulálunk a *Nógrádi családnak* abból az alkalomból, hogy fiuk, *Jozsef Jichák* bár micvójára való felkészülésének soron következő állomásként életében először teljesítette a tfilinrakás micváját. Erre haszid szokás szerint kis ünnepség keretében, a 13. születésnapja előtt két hónappal került sor. Gratulálunk Jozsinak és kívánjuk, hogy haladjon tovább a szülei által kijelölt úton!

Regisztrálj a Judaizmus Gyorstalpalóra!

Szeretnél jobban megismerni a zsidó hagyományokkal és átfogó képet kapni a zsidó történelemről, vallásról? Két hét alatt elsajátítanád a héber olvasás alapjait? Bekapcsolódnál a zsidó közösségi élet vérkeringésébe? A ZSTSZ – Judaizmus Gyorstalpaló nyári szemeszterén a helyed!

IDŐPONTVÁLTOZÁS:

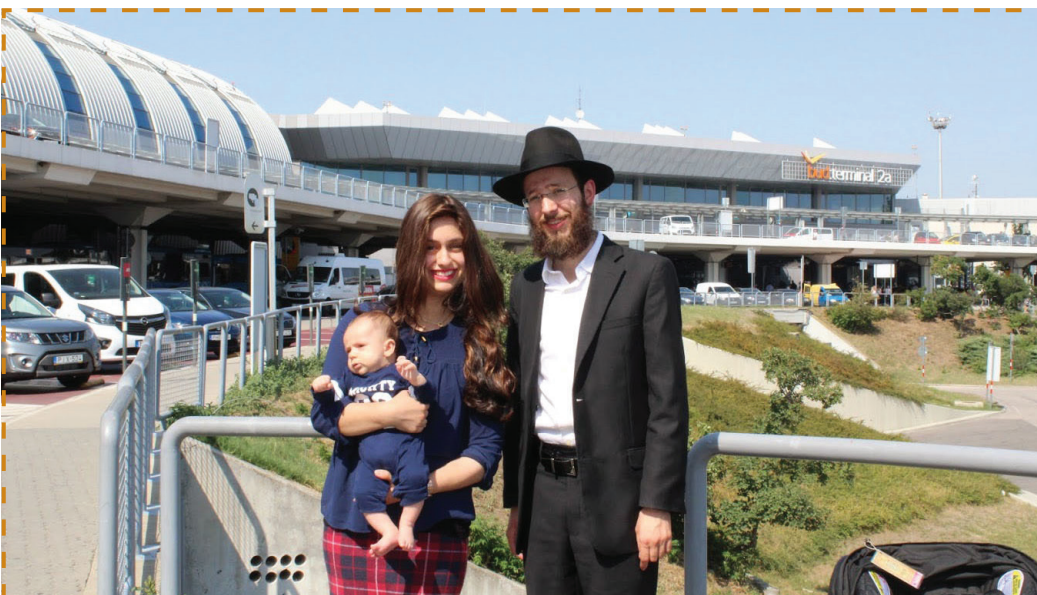
2017. aug. 20-szept. 1.

Jelentkezés: posta@zsido.com,

268-01-83

Újra Zsidó Sátor a Sziget fesztiválon

Augusztus 9-15. között (12., szombat kivételével) minden nap változatos programokkal, közös tánccal és zenéléssel, interaktív vetélkedőkkel és kreatív tanfolyamokkal várunk minden érdeklődőt a Sziget Fesztivál Zsidó sátránál az EMIH és a Chábád mozgalom önkéntesei. Nem marad el a népszerű *Kérdezd a rabbit* stand sem és idén is lehetőség lesz teljesíteni a tfilinrakás micváját!

Stell Ájzik rabbi és felesége, Chaya Mushka

Hetiszakas

Mózes búcsúbeszéde

Hetiszakasunkban – Éke (5Mózes 7:12–11:25.) – Mózes folytatja összefoglaló elbeszélését. Elmondja, hogyan történt az aranyborjú imádásának vétke és a elbeszéli több sivatagi zavargás történetét, a Korách lázadás következményeit, majd Isten szeretetére és a parancsolatok betartására szólítja fel a népet, amely rövidesen elfoglalja – nélküle – az Ígéret Földjét.

Zsidó híradó

Köves rabbi az Ördögkatlanban

Az EMIH és a magyarországi Chábád mozgalom két saját szervezésű fesztiválja (a Mádi Zsidó Napok és a Sóletfesztivál) mellett számos nyári fesztiválon jelenik meg meghívott vendégként. Az egyik ilyen fesztivál a Dél-Dunántúlon található, idén 10 éves Ördögkatlan összművészeti fesztivál, melynek célja többek között „egy politikai-, nyelvi- és országhatárokon átívelő kultikus közösségi tér” létrehozása.

Az Ördögkatlan egyik vizsdatérő programjának, *Bérczes Tibor* beszélgetéssorozatának volt a vendége idén *Köves Slomó* rabbi. Beszélgetésük olyan témákat érintett, mint hogy van-e zsidó reneszánsz Magyarországon és hogy változott az identitásunk a rendszerváltás óta. Köves rabbi elmondta, hogy a zsidó megújulás többek között megjelenik az identitáskeresésben

és újrateremtésben is, amit az utóbbi 10 évben az intézmények fejlődése is nagyban segít. Mint mondta, mára sokkal kevésbé számít tabunak a zsidóságról beszélni, mint két évtizeddel ezelőtt. A zsidó-magyar párbeszéd kapcsán azt hangsúlyozta: a zsidók feladata örökségük megismertetése, amit azonban csak úgy tudnak megtenni, ha ők maguk is ismerik azt.

„A három beszélgetés egyfajta kísérlet arra, hogy mi, zsidók és nem-zsidók »normálisan« beszéljünk egymással ... és találjunk olyan szavakat, amelyek oldják a bizalmatlanságot, így közelebb visznek bennünket egymáshoz.” – olvasható a fesztivál honlapján a *Zsidó vagy?* című beszélgetéssorozatról. Az eszmecsere további „alanyai” *Ungvári Krisztián* történész és *Szántó István* voltak.

Belső szentélytől a harmadik Szentélyig

A hetiszakas vége felé olvaszuk a következő pászkút: „És legyenek ezek az igék, melyeket ma parancsolok neked, a szívedben.” (5Mózes 6:6.)

Amit úgy magyaráznak bölcseink, hogy mindenkinek úgy kell viszonyulnia a Tórához, mint ha személyesen ő maga kapta volna meg azt a Szináj-hegy lábánál.

Ahhoz, hogy ez ne csak üres frázis maradjon, s hogy képesek legyünk elérni ezt a szintet, meg kell értenünk, hogy mi a lélek küldetése.

A haszid filozófia tanítja, hogy Isten azért teremtette a világot, hogy benne lakhelyet (יורה ויורה) építsünk az ő fényének (שכינה). Ezt a küldetést korábban már kétszer is igyekeztünk megvalósítani az első két Szentély felépítésén keresztül, ám végül mindkét próbálkozás kudarcot vallott (bár tudjuk, a prófécia szerint a harmadik már sikeres lesz).

Minden egyes fizikai teremtménynek, illetve jelenségnek létezik egy spirituális megfelelője. Sőt, bölcseink azt tanítják, hogy minden fizikai teremtmény annak spirituális párjából lett megteremtve.

Ezen keresztül könnyebben megérthető az oly gyakran említett tétel, miszerint ahhoz, hogy felépítsük a harmadik Szentélyt, ami a messiási korszak beköszöntét jelentené, előbb fel kell építenünk lelkünk belső szentélyét. Ezt csak úgy érhetjük el, ha a Tóra minden egyes szavát saját belső valóságként éljük meg.

Csakúgy, mint ahogy az isteni teremtés nem szűnt meg, hanem minden egyes pillanatban jelen van a gondviselésben, a Tóra rendeletei és szavai sem avultak el. Ez azt jelenti, hogy Tisa BeÁvkor nem elég egy megemlékezést tartanunk. Lelkünk mélyéig kell éreznünk a maró fájdalmat amiatt, hogy száműzetésben élünk egy olyan világban, ahol a zsidóknak nincsen szentélye.

A múlt héten tanultuk, hogy a Tisa beÁv előtti szombat betekintést ad a jövőbe, mikor felépül a harmadik Szentély, s az emberi törekvések révbe érnek. A gyász véget ért. Ideje, hogy a bánatból felemelkedjünk, s újraépítsük belső szentélyünket. Ha ez sikerül, a harmadik Szentély is felépül. Talán hamarabb, mint gondolnánk.

Kovács Kristóf rabbinövendék írása

Megjelent az új Talmud-fordítás

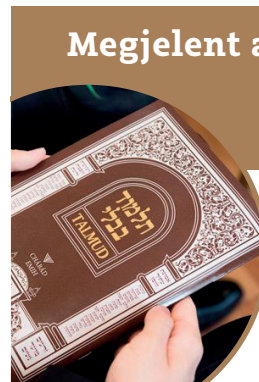
Vásárolja meg augusztus 15-ig kedvezményesen,
16 000 forintos áron!

Eredeti ár: 18 000 forint

Az EMIH gondozásában megjelent kétkötetes kiadás a Keren Or Központban vásárolható meg.

Elérhetőség és további információ:

1052 Bp., Károlyi krt. 20.
(1) 268 0183 | posta@zsido.com

Imaidők a következő hétre:

Talmud Egylet – Sász Chevra Zsinagóga (VI., Vasvári Pál u. 5.)

Vasárnap-péntek: 8:00: Reggeli ima

Vasárnap-csütörtök: 19:45: Délutáni-esti ima

Péntek: 19:30: *Minchá* délutáni ima, *Kábálát Sábát*, majd *Kidus* és vacsora

Szombat: 8:45: Hetiszakas-tanulás,

9:15: Reggeli ima, majd *Kidus*

19:45: Délutáni ima, majd *szeudá slisit*

Óbudai Zsinagóga (III., Lajos utca 163.)

Hétfő-péntek (munkanapokon): 6:30: Reggeli ima

Péntek: 19:00: Tanulás,

19:30: *Kábálát Sábát*, majd *Kidus*

Szombat: 9:15: Hetiszakas a kabbala tükrében

10:00: Reggeli ima, majd *Kidus*

Velem és a Rebbével történt

A Rebbe nem beszélt a levegőbe

Chaim Brovendernek hívnak. Brooklynban születtem, 1941-ben, mikor az a zsidó élet nagy központja volt. Általános iskolába és gimnáziumba is a modern ortodox Flatbush jesivába jártam, majd a Yeshiva University-n folytattam a tanulmányaim, itt avattak rabbivá is. 1965-ben, miután megházasodtam Izraelbe alijáztam. Ott a Héber Egyetemen folytattam a tanulást, sémi nyelvekből doktoráltam.

Izraelben úgy éreztem, elmerülök a tóratanulásban, majd a Tóra tanításában, tulajdonképpen ezt csináltam egész életemben.

A történet, amit most szeretnék megosztani, 1967-ben történt. Ekkor feleségemmel, Mirjammal már Izraelben éltünk, de visszalátogattunk New Yorkba. Bár nem vagyunk haszidok, elhatároztuk, hogy egy személyes beszélgetésért folyamodunk a lubavicsi Rebbéhez. Akkoriban mindenkinek világos volt, hogy a Rebbe áldása egy olyan lehetőség, amit mindenképp meg kell ragadni. Feleségemnek különösen fontos volt, hogy áldást kérjen, hogy teherbe essen – mivel problémáink voltak a fogantatással –, így megkaptuk az időpontot hozzá.

A találkozóra hajnali három órakor került sor, ugyanis akkoriban a Rebbe egész nap tanult és dolgozott, így csak éjjel fogadott embereket.

Mikor beléptünk az irodájába, elképedve tapasztaltuk, hogy milyen rend volt. Az asztala – egy nagyon nagy asztal – teljesen üres volt. Nem volt rajta egy darab papír sem, talán csak a Zsol-tárok könyve és semmi más. Úgy tűnt, semmi félbehagyott munka nem volt az irodájában. Mások asztalán nyitott könyvek, levelek és más iratok vannak – mindenféle dolog, melyek azt mutatják, hogy épp valaminek a köze-

pén vannak. A Rebbe szobájában azonban nem volt semmi. A legkisebb jele sem volt annak, hogy minden egyes nap hosszú-hosszú órákat tölt ott, elképesztő mennyiségű tórai tanulmányt alkotva. Semmi sem utalt erre.

A Rebbe mintha ezzel azt üzenté volna: „Ebben a pillanat-

Chaim Brovender rabbi a Hamivtar Jesiva, a Lindenbaum midrásá és a WebYeshiva megalapítója.

Az interjút jeruzsálemi otthonában adta 2010 márciusában.

ban semmi más nem foglalkoztat kettőtökön kívül.”

A Rebbe jiddisül kezdett velünk beszélni, és mivel Mirjam is és én is beszéltük a nyelvet, az egész további társalgás jiddisül zajlott. Érdekes, hogy a beszélgetés során a Rebbe nem kérdezte, hogy mit szeretnénk, vagy hogy mi volt a látogatásunk konkrét célja. Ehelyett a nevünket kérdezte, valamint, hogy honnan valók vagyunk, mit csinálunk, s ehhez hasonló dolgokat.

Mikor mondtuk, hogy Izraelből jöttünk, szerette volna tudni a részleteket. Elmondtam, hogy két évvel azelőtt alijáztunk, s hogy Jeruzsálemben tanultam egy kolelben.

A beszélgetés folyamán a Rebbe megkérdezte, hogy mihez szeretnék kezdeni az életemmel.

Fogalmam sem volt, hogy mit akarok csinálni, ugyanis nagyon boldog voltam azzal, hogy semmit sem csinálok a tóratanuláson kívül. Ez számomra megfelelt, így a Rebbének is ezt válaszoltam.

„Tórát tanulhatnának, akiknek nincs más lehetőségük.

Menj el Jeruzsálemből, költözz egy olyan helyre, ahol még nincs jesiva, valahova, ahol hasznát vehetné a tehetségednek.”

Azt feleltem: „A rabbijaim a jesivában úgy gondolják, hogy ott kéne maradnom, ahol vagyok és folytatni a tanulást.” A Rebbe ennek hallatán elmosolyodott, és azt mondta: „A rabbinak sincs mindig igazuk a jesivában. Gondold át, amit mondtam.” Megígértem, hogy átgondolom.

Mikor visszatértem Izraelbe, nyitottam egy jesivát Jeruzsálemben olyan amerikaiak számára, akik frissen tértek vissza a zsidósághoz. Noha gond nélkül meg tudtam nyitni a Hamivtar nevű jesivámat, nem gondoltam bele, hogy az üzemeltetéséhez pénzügyűjtésre van szükség. Ezzel kapcsolatban kicsit naiv

voltam. Anyagi nehézségek miatt Jeruzsálemtől kicsit távolabb költöztettem a jesivát, Efratba, ahol aztán 25 éven keresztül egészen nyugdíjba vonulásomig fenn is tudtam tartani.

Végül is azt tettem, amit a Rebbe kért tőlem. Így visszagondolva, a Rebbe tanácsa inkább jóslat volt. Nemcsak azt mondta: „olyan helyre kellene menned, ahol...”, hanem burkoltan azt, hogy: „Olyan helyre fogsz menni, ahol.”

Sose tudhatom meg, hogy valójában mi volt a Rebbe szándéka. De azt tudom, hogy ez is egy lehetőség, tekintve, hogy a Rebbe sosem beszélt a levegőbe. Ami a gyermekáldást illeti... a feleségem nem sokkal ezt követően várandós lett, s végül összesen hat gyermekünk született. Mint mondtam: a Rebbe nem beszélt a levegőbe.

Chaim Brovender

Készült a lubavicsi Rebbe életét feldolgozó archívum videóinterjúja alapján.

Az archívum magyar nyelvű változata itt érhető el:

www.youtube.com/alubavicsirebbe

Napi bölcsesség

Isten nem hibázik

A vereség nem létező dolog. Mindig van még egy másik lehetőség. Ha hiszünk a vereségben, akkor abban hiszünk, hogy van valami, egy olyan pont az időben, ami nem odafentről ered. Tudnunk kell, hogy a Jóteremtő nem hibázik. A dolgok látszólagos rosszabbra fordulása is csak a javulás folyamatának a része. Csak azért zuhanunk le, hogy lentről még magasabbra pattanjunk fel.

Tzvi Freeman a lubavicsi Rebbe tanításai alapján

Kóser konyha

Mádzsádrá

A keleti zsidók konyhájában a tisá beásvot megelőző étkezésre többnyire rizsből és barna vagy zöld lencséből álló mádzsádrá készül.

Párve, tojás- és gluténmentes

4 nagy hagyma vékony szeletekre vágva
mádfél pohár száraz lencse (zöld vagy barna)
mádfél pohár hosszúszemű rizs
só és bors, ízlés szerint
néhány kanál olívaolaj
a hagyma megpárolásához

A hagymát az olajon aranybarnára pirítjuk. Az átválogatott lencsét alaposan megmossuk: tálba tesszük, hideg vizet eresztünk rá, majd kézzel néhányszor megkeverjük, végül hagyjuk leülepedni. Ezt a folyamatot néhányszor megismételjük, hogy biztosak legyünk abban, nem maradt bogár a lencsénkben. Ezután a lencsét egy nagy lábosban, háromszoros vízben feltesszük főni. Negyedórányi főzés után hozzáadjuk a hagyma felét és a szintén megmosott, átválogatott rizst, és további 15-20 perccel át főzzük, míg a keverék az összes folyadékot magába nem szívta. A maradék hagymát tovább piríthatjuk az olajon, amíg sötétbarna színűre karamellizálódik. Tegyük a sült hagymát a mádzsádrá tetjére, és melegen tálaljuk.

Már héberül tanulják a Tórát a magyar bócherek Izraelben

Korábban már beszámoltunk azoknak a magyar fiataloknak az indulásáról, akik az elmúlt években izraeli vallásos iskolákban folytatták tanulmányaikat. Kettő közülük hatalmas előrelépést tettek idén: eredeti angol nyelvű iskolájukból héber nyelven oktató jesivákba „igazoltak át”. Kovács Kristóf rabbinövendéket – akinek írásait jól ismerik olvasóink – és Keszler Áront izraeli tanulmányaikról kérdeztük.

Kristóf Jeruzsálemből Migdal haEmekbe költözött év közben, miután felvételt nyert a település központi Chábád jesivájába. „Nagyjából 30000 ember él itt, mégis a környéknek, ahol mi lakunk, erősen falusias hangulata van.” – meséli – „A jesiva két részből áll. Két külön épületben, de egy kampuszon tanul a kb.

Kovács Kristóf

200 bócher, kétharmaduk vallásos családba született, a maradék egyharmad baál tsuva, visszatérő. Külön tanulunk, de a közösségi eseményeket, a heti szinten megrendezésre kerülő közös lakomákat és ünnepeket együtt tartjuk mindig. Az egész napos tanulás segít olyan szinten elmélyülni, amiről korábban álmodni sem mertem. Ez egy nagyon komoly örömforrás. Ami nehéz, hogy egész nap együtt vagyunk mind tanuláskor, mind alváskor, és ez szükségszerűen beszűkíti a magánszférát.”

„Máájánót – azaz források, a név nagyon jól szimbolizálja a jesivát: lehetőséget ad mindenkinek, mindenféle háttérrel, hogy megismerje és megélje a saját forrását, a zsidóságát.” – mutatja be eddigi iskoláját Áron. Ezután a jesivabeli életkezdeti nehézségeiről mesél:

„Az első kihívás, még mielőtt beülhettem volna az első órára, az kétségtelenül az volt, hogy egy olyan kollégiumban kaptam helyet, ahol nemcsak, hogy egyedüli magyar, de egyedüli európai is voltam, sőt az egyedüli diák, akinek nem angol volt az anyanyelve, körbevéve bócherekkel a világ minden tájáról. Csak ezután szembesültem az órarendünkkel, amiben az első tanóra reggel 7-től volt, és jobb napokon is csak úgy este 10 körül volt vége a tanításnak. Nekem, aki a 45 perces órákhoz voltam szokva, reggel 8 és délután 3 között. Volt tanóráim, ami 3 órát tartott. Ilyet meg életemben azelőtt soha nem tapasztaltam. Ez Gömárá óra volt. Arámi nyelven. Na, ilyen óráim sem volt azelőtt.”

Az első döbbenet után azonban hamar belerázódott a jesivaéletbe, és hihetetlenül megszerette ezt a világot: „Mindent szeretek a jesivában! A tanórákat, a rabbi tanítóimat és nem utolsósorban a jesivatársaimat – egyben tanulótársaimat –, akik olyanok, mint egy családpótlék.”

Mindkét fiatalember számára nagy siker, hogy héber nyelven tudnak továbbtanulni. „A héber nyelv tanulása, csakúgy, mint az összes többié, hosszabb befektetés.” – magyarázza Kristóf – „Az elején nagyon nehezen értettem, amit mondtak, mert bár tanultam héberül, az anyanyelvi környezet mindig más. Most már nincs problémám a megértéssel. Az ember minden oldal elolvasásával fejlődik, és persze folya-

matosan, bátran kell próbálkozni. Én most is tanulok héberül, mert szerintem a szisztematikus tanulás elengedhetetlen.”

Áron szeptemberben már héber tanítási nyelvű jesivában folytatja tanulmányait: A Máájánótban a tanulás nyelve angol volt, viszont természetesen főként héber könyvekből.

„Korábban megszerzett héber tudásomat sokat kellett használnom, ami az év végére úgy felfejlődött, hogy elégnék is bizonyult arra, hogy felvegyenek egy teljesen héber tannyelvű és egyben erősebb jesivába.”

Keszler Áron

Arra a kérdésre, hogy mit honosítanak meg Izraelből Magyarországon, mindketten ugyanazt felelték: az emberek barátságosságát és közvetlenségét hoznák haza. „Lehet, hogy nem fogják meg neked az ajtót és néha neked mennek az utcán, mintha mi sem történt volna” – mondja Áron „de az alatt ez egy év alatt számtalanszor láttam tiszta és önzetlen cselekedeteket, amelyek minden egyes alkalommal melegséggel töltötték el a szívemet.”

Gut Sábesz – megjelenik hetente

Kiadja a Chabad-Lubavics – Zsidó Nevelési és Oktatási Egyesület / Published weekly by Chabad-Lubavitch – The Jewish Heritage Center of Hungary
1052 Budapest, Károly körút 20.

Telefon: +36-1-268-0183
www.zsido.com / info@zsido.com
Felelős kiadó: Oberlander Báruch rabbi
Főszerkesztő: Steiner Zsófia

A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza. Kérjük ne dobja el!

Munkatársak: Golubovics Martina,
Dénes Anna, Kovács Kristóf
Nyomdai előkészítés: Juhász Valéria
ISSN 1416-4604